וה יהושע. שעלה עם משה עד תחומי ההר שנאמר (שמות כד) ויקם משה ויהושע משרתו ויעל משה אל הר [1] סיני והממתין לו יהושע שם כל מ' יום שנאמר וישמע יהושע את קול העם ברעה למדנו שלא היה עמהם ושם היה יורד לו מן כנגד כל ישראל: **עד מפי לאמה מגבב דכריס ומכיל עלינו.** מאין לך: **חמש עשרה אמה מלמעלה.** אם תאמר מלמעלה למרן ולמ' פירש בהר או בנקעה וכי חמש עשרה בהר. וכו': **פיהם היכי סגיף.** היאך עלתה לרשעי ההריס שלא על כרחך מלמעלן דקרקע מן [2] השמים הוא והכי קאמר על ידי גשמים גברו ט"ו אמה ומן התהום ילמו תהלה למלחות הנקעות והשפלות עד שהשוו לרשעי ההריס: **מרוכה.** רצה על תפרתה מלה טובה מרובה על הרעה חמש מאות כה שנאמרה טובה נאמר (שם לד) נוצר חסד לאלפים ובמדת פורענות הוא אומר על שלשים ועל רבעים לף כאן מדת הטוב של ירידת המן רצתה על ירידת המטר: **במדת פורענות הוא אומר ולרוכות השמים.** לא ירד מבול אלא לדרך שתי לרוכות: **ובמדה טובה הוא אומר דלפי פחה.** ומנין כמה לרוכות יש בגחרך אלא מרצע הרי לג' לשתות ח' לרוכות ומחרי שנאמר לרוכות הורידו גשמים גובה ט"ו אמה ח' לרוכות הורידו מן שנים שתות שהרי מחרת מלה טובה מרובה על של פורענות וכ"ש שאינה ממועטת הימנה: **פה לף דמיף.** מחר' אלעזר המודעי קאי: **פפיהה פפיהה גמר.** מה פתיחה האמורה בלרוכות המטר ט"ו לג' לרוכות לף פתיחה האמורה בלשתות המן ט"ו אמה לכל ג' לרוכות: **ונעשור.** לחומת הפקודים ולף בעשור לשור לו כשד שנאמר שנתון וגו' בכולהו כתיב ועניתם: **מניגרון.** מין מלכל שנותנין בו יין וכמה מקומות שניהו בתוספ' [3] מניגרון ומכסיגרון שנותנין בו יין ושמן: **מיא דסילקא.** מיס ששלקו בהן תרדין: **דכולהו שלקי.** של שאר מיני ירקי: **מידי דמשכר.** ואין שכרות דרך מלילה: **קעיליה.** שם מקום:

מ"ב

הני חמשה עניינין בנגד מי. תימה לי להכא קאמר שתמש להש"ס לחמשה חויין ובשמוך פריך שתמש להש"ס ואמן תנן וי"ל להא דקאמר הכא הני ה' עניינין כנגד מי לאו שתמש להש"ס קאמר לה אלא מילתיה דרב חסדא היא הכל וכי המי גוונא מיכא גריס פרק אלו מלילות (ג"מ דף כח.)[4] דמיבעיא ליה וכמה מ"ר יאמר קב בתרבע אמות ובתר הכי פריך מי דרך נפילה לפילו טובא נמי כו' ומ"ר מאי קמיבעיא ליה מעיקרא וכמה ליתא דרך נפילה ולפילו טובא אלא רבי יאמר לף גפרק בפרק לף יתפוך (ג"ג דף כב:) גבי וכמה [מ"ר ייבא] כמלא רחב תלון[5]:

ובעשור אך בעשור שבת שבתון ושבת שבתון והיתה לכם. כך היא הגירסא בדוב ספריס ודבר תימה היא מאד אלא מייתי להו כסדר שהש כתובים בתורה אלא לגמרי מלמטה למעלה קא מייתי להו ובעשור בפרשת פינחס ואך בעשור שבת שבתון בפרשת אמור אל הכהנים ושבת שבתון והיתה לכם בחמרי מות אלא שהיתה לכם כתיב בריאה ול"ל להכי מייתי ובעשור בריאה משום דמייתי נפקא לן לעיל (דף עד:) פירושו דעיקר לחמר לעיל יכול יאב בחמה וכנה ויכנה ת"ל כל מלאכה לא תעשו והיינו הטוא קרא דובעשור דכתיב היא ועניתם את נפשותיכם כל מלאכה לא תעשו וכיון דכתיב לנקוף קא מייתי לכולהו מלמטה למעלה וים ספריס שגורסין שבת שבתון אך בעשור ובעשור והיתה לכם ועל אותה גירסא אין מדם יכול ליתן טעם:

הני חמשה הוו **ואנן שיתא תנן.** תימה לי דבקראי נמי כתיבי שיתא תרי בחמרי מות ושלש בחמור אל הכהנים וחד בפינחס וי"ל דכי כל הנפש אחר לא תעונה לא קא חשיב ללא קחשיב ללא ליויון תענו ועניתם אבל אחי ללא ליוי הוא לא קא חשיב:

גמר

זה יהושע שירד לו מן כנגד כל ישראל כתיב הכא איש וכתיב התם[1] קח לך את יהושע בן נון איש אשר רוח בו ואימא משה דכתיב [2]והאיש משה ענו מאד דנין איש מאיש ואין דנין איש מוהאיש שאלו תלמידיו את רבי שמעון בן יוחי מפני מה לא ירד להם לישראל מן פעם אחת בשנה אמר להם אמשול לכם משל למה הדבר דומה למלך בשר ודם שיש לו בן אחד פסק לו מזונותיו פעם אחת בשנה ולא היה מקביל פני אביו אלא פעם אחת בשנה עמד ופסק מזונותיו בכל יום והיה מקביל פני אביו כל יום אף ישראל מי שיש לו ארבעה וחמשה בנים היה דואג ואומר שמא לא ירד מן למחר ונמצאו כולן מתים ברעב נמצאו כולן מכוונים את לבם לאביהן שבשמים דבר אחר שהיו אוכלין אותו כשהוא חם דבר אחר מפני משאוי הדרך [3]וכבר היה רבי טרפון ורבי ישמעאל וזקנים יושבין ועוסקין בפרשת המן והיה רבי אלעזר המודעי יושב ביניהן נענה רבי אלעזר המודעי ואמר מן שירד להן לישראל היה גבוה ששים אמה אמר לו רבי טרפון מודעי עד מתי אתה [4]מגבב דברים ומביא עלינו אמר לו רבי מקרא אני דורש [3]חמש עשרה אמה מלמעלה גברו המים ויכסו ההרים וכי חמש עשרה אמה בעמק [4](חמש עשרה בשפלה) חמש עשרה אמה בהרים וכי מיא שורי שורי קיימי ועוד תיבה היכי סגיא אלא [5] נבקעו כל מעינות תהום רבה עד דאשוו מיא בהדי טורי והדר חמש עשרה אמה מלמעלה גברו המים [5]וכי אי זה מדה מרובה [6]מדה טובה או מדת פורענות הוי אומר מדה טובה [6] ממדת פורענות במדת פורענות הוא אומר [4]וארובות השמים נפתחו במדה טובה הוא אומר [5]ויצו שחקים ממעל ודלתי שמים פתח וימטר עליהם מן לאכול ודגן שמים נתן למו [7] כמה ארובות יש בדלת ארבע ארבע הרי כאן שמונה ונמצא מן שירד להם לישראל גבוה ששים אמה תניא איסי בן יהודה אומר מן שירד להם לישראל היה מתגבר ועולה עד שרואין אותו כל מלכי מזרח ומערב שנאמר [6]תערוך לפני שלחן נגד צוררי [ו][וגו' כוסי רויה] אמר אביי ש"מ כסא דדוד לעלמא דאתי מאתן ועשרין וחד לוגא מחזיק שנא' כוסי רויה רויה בגימטריא הכי הוי הא לא דמיא התם בארבעין יומין הכא חדא שעתא התם לכ"ע הכא לישראל לחודיה ונפיש להו טפי [8] ר' אלעזר המודעי פתיחה גמר: **אסור** מן אמר רב חסדא כנגד ה' ענויין שבתורה [7]**ובעשור** [8]**ואך בעשור** [9]**שבת שבתון** [10]**ושבת שבתון** [11]**והיתה לכם הני חמשה הוו ואנן שיתא תנן** [9]**שתיה** בכלל אכילה היא דאמר ריש לקיש מנין [10]**לשתיה שהיא** בכלל אכילה שנאמר [12]**ואכלת לפני ה' אלהיך מעשר דגנך תירושך ויצהרך תירוש חמרא הוא וקרי ליה ואכלת ממאי ודילמא דאכליה על ידי אניגרון דאמר רבה בר שמואל** [11]**אניגרון מיא דסילקא אכסיגרון מיא דכולהו שלקי אלא אמר רב אחא בר יעקב מהכא** [12]**ונתתה הכסף בכל אשר תאוה נפשך בבקר ובצאן ובשכר** [13] **שתיה הוא וקרייה רחמנא ואכלת ממאי ודילמא הכא נמי דאכליה על ידי אניגרון שכר כתב ובשכר שכר** [13] **מידי דמשכר ודילמא דבילה קעילית** [14]**דתניא** [15]**אכל דבילה קעילית ושתה דבש וחלב ונכנם למקדש חייב**

אם כן נפיש להו טפי. שהיה גוזנו יותר מס' אמה, שהרי ממנה ישראל ג' פרסאות ומס' יום ים מתק"ס שעות, וכיון דמתק"ס שעות וכל כל שעות מאים, ס"ל כמ"ד (מ"ק) [מכות] שהעוסק שם מאות שנה וכל יום (מ"ת) [מכס] ים מהלך י' פרסאות וחזו יותר מס' אמה לפי משנתן זה. **הני חמשה עיניויין בנגד מי בו'.** לעיל ממנה פירשתי שהש מדרשנן וכן משמע נמי מדלעיל מסתמך לכולהו מקרא דשנתון שנות, והכא בעי כנגד מי, משמע שאין להש עיקר מן התורה.

ב א מיי' פ"ש מהלכות גיעת מקדש הל' ג:

רבינו חננאל

ולמה לא היה המן יורד להן פעם אחת בשנה, ואסיקנא מפני שיהו מכוונין לבם לאביהם שבשמים בכל יום. שמי שהיה לו כמה בנים היה דואג ואמר אם לא ירד המן למחר הרי אני ובני מתין ברעב, ונמצא תמיד מכוין לבו לשמים. דבר אחר מפני משוי הדרך. במבול כתיב וארובות השמים נפתחו, וכתיב חמש עשרה אמה מלמעלה גברו המים. וגמרי דארבע ארובות שיעור הדלת, תנא כמה ארובות יש בדלת, ארבע, וכתיב במן ודלתי שמים פתח וימטר עליהן מן לאכול, נמצא בשתי ארובות ט"ו אמה, על כל ארובה ז' אמות וחצי. ובב' דלתות ח' ארובות, על כל ארובה שבע [אמות] וחצי, נמצא גובהו של מן ששים אמה. ואסיקנא ר' אלעזר בגזירה שוה גמר, התם כתיב וארובות השמים נפתחו והכא כתיב ודלתי שמים פתח, מה פתיחה דהתם שבע אמות ומחצה על כל ארובה, אף פתיחה דהכא שבע אמות ומחצה על כל ארובה. תניא איסי בר יהודה אומר מן שירד לישראל היה מתגבר ועולה עד שרואין אותו מלכי מזרח ומערב, שנאמר תערוך לפני שלחן נגד צוררי וגו'. ודייק אביי מיהא דאיסי דאמר המן היה מתגבר ועולה בחשבון תערוך כדי שיראו אותו הכל. כסא דדוד לעלמא דאתי שיעורו כחשבון רויה רכ"א לוג. **יום הכפורים** אסור באכילה ובשתיה וברחיצה ובסיכה ובנעילת הסנדל ובתשמיש המטה. אוקימנא לאכילה ושתייה חדא, והני ד' הא חמשה כנגד [חמשה] ענויין שבתורה. חד ב) בעשור, וחד ובעשור ג' אך בעשור ד' שבת שבתון ה' שבת שבתון. בהני כולהו כתיב ענוי. חמשה כנגד חמשה. **ואסיקנא** דשתיה בכלל אכילה היא שנאמר כל נפש מכם לא תאכל דם. ותוב מדכתיב ונתתה הכסף בכל אשר תאוה נפשך בבקר ובצאן ובייין ובשכר וגו', הא שתיה וקא קרי ליה ואכלת כו', עד

ג) היינו קרא דוהיתה לכם למוקף עולם בעשור למודש דכתיב בפ' אחרי מות וגיעקא רבינו היא הממוזכת מכל הגילגולות שנמצאו כאן.

תום' ישנים

דנין איש מאיש. והא לכתיב משה מים מלהים מין דנין מלא מאים שנאמר. **מאתן ועשרים וחד לוגא.** שהיא מדה קטנה (שכלה) [ומפלה] הכמות נתוכה.

ג) מכילתא פ' בשלח, ד) [לקוסם קס מרגוס לגבשם] ה) [גליל ערוך], ג) [בע"י ל"ג לה ועי' ביצלקון], ד) סנהדרין ק., ה) [עמ"ס תוספות סוטה יח. ד"ה ולעולם ודו"ק מריס], ו) ס"פ, ז) [ילה לב.], ח) [שבועות כב:, ט) בלכות לה: [שבועות כג.], י) מיר ד. [שבועות כג. סנהדרין ע: כריתות יג: בכורות מה:], כ) ג"פ בהריס, ל) [ילה פ"ד טע"ז], מ) [שם], נ) [ועי"ע תוספות פסחים לב. ד"ה תמן ותוספות בכורות כט. ס"ד היכא ותוספות מיר ל. ד"ה פשיטא ותוספות ביצה לת. ד"ה ומאר רבי יוחנן]:

הגהות הב"ח

(א) גמ' ושלך מיכה היכי סגיף מלא מעיקרא כתיב ונקעו כל מעינות: (ב) שם הוי מומר מלה טובה מרובה ממלא פורענות: (ג) שם ודגן שמיס נתן למו ותנא כמה מרוכות: (ד) שם ופיס להו נפי אלא ר"ל המודעי: (ה) שם וניין ובשכר שכר ויין שתיה הוא וקרייה: (ו) רש"י ד"ה זה יהושע וכו' על הר האלהים והמתין:

מוסף רש"י

ודילמא דאכליה על ידי אניגרון. שהוא מין מלכל, כדמניא בתוספתא דביצה הביאו לפניו מניגרון ומכסיגרון ועליהן פלפלין שחוקים וכגילין לתת לתוכן יין כדמניא בתוספתא דדמאי או תרומת יין לתוך מניגרון ומכסיגרון (שבועות כג.). **מיא דסילקא.** תבשיל של תרדין (שם) מיס ששלקו בהן תרדין (ברכות לה:). **דכולהו שלקי.** שלקות של ירק (שבועות שם) כל מיני ירק שלוק (ברכות שם). **מידי דמשכר.** כלומר דרך שכרות (שבועות שם). **ודלמא דבילה קעילית.** דלמא ושכר דקרא לאו מיין קאי אלא דבילה קעילית קאמר שהיא משכרת, קעילית על שם מקומה (שם). **אכל דבילה קעילית.** שבדילה בתוכו מקום ומשכרת כיין (בכורות מה:). **דבש.** מי"ל בלע"ז מיס ודבש שלוקין ביחד (שם).

תורה אור השלם

1. וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל מֹשֶׁה קַח לְךָ אֶת יְהוֹשֻׁעַ בִּן נוּן אִישׁ אֲשֶׁר רוּחַ בּוֹ וְסָמַכְתָּ אֶת יָדְךָ עָלָיו: במדבר כז יח
2. וְהָאִישׁ מֹשֶׁה עָנָיו מְאֹד מִכֹּל הָאָדָם אֲשֶׁר עַל פְּנֵי הָאֲדָמָה: במדבר יב ג
3. חֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה אַמָּה מִלְמַעְלָה גָּבְרוּ הַמָּיִם וַיְכַסּוּ הֶהָרִים: בראשית ז כ
4. בְּשָׁנַת שֵׁשׁ מֵאוֹת שָׁנָה לְחַיֵּי נֹחַ בַּחֹדֶשׁ הַשֵּׁנִי בְּשִׁבְעָה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ בַּיּוֹם הַזֶּה נִבְקְעוּ כָּל מַעְיְנֹת תְּהוֹם רַבָּה וַאֲרֻבֹּת הַשָּׁמַיִם נִפְתָּחוּ: בראשית ז יא
5. וַיְצַו שְׁחָקִים מִמָּעַל וְדַלְתֵי שָׁמַיִם פָּתָח: תהלים עח כג
6. תַּעֲרֹךְ לְפָנַי שֻׁלְחָן נֶגֶד צֹרְרָי דָּשַׁנְתָּ בַשֶּׁמֶן רֹאשִׁי כוֹסִי רְוָיָה: תהלים כג ה
7. וּבָעֲשׂוֹר לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי הַזֶּה מִקְרָא קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם וְעִנִּיתֶם אֶת נַפְשֹׁתֵיכֶם כָּל מְלָאכָה לֹא תַעֲשׂוּ: במדבר כט ז
8. אַךְ בֶּעָשׂוֹר לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי הַזֶּה יוֹם הַכִּפֻּרִים הוּא מִקְרָא קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם וְעִנִּיתֶם אֶת נַפְשֹׁתֵיכֶם וְהִקְרַבְתֶּם אִשֶּׁה לַיְיָ: ויקרא כג כז
9. שַׁבַּת שַׁבָּתוֹן הוּא לָכֶם וְעִנִּיתֶם אֶת נַפְשֹׁתֵיכֶם בְּתִשְׁעָה לַחֹדֶשׁ בָּעֶרֶב מֵעֶרֶב עַד עֶרֶב תִּשְׁבְּתוּ שַׁבַּתְּכֶם: ויקרא כג לב
10. שַׁבַּת שַׁבָּתוֹן הִיא לָכֶם וְעִנִּיתֶם אֶת נַפְשֹׁתֵיכֶם חֻקַּת עוֹלָם: ויקרא טז לא
11. וְהָיְתָה לָכֶם לְחֻקַּת עוֹלָם בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בֶּעָשׂוֹר לַחֹדֶשׁ תְּעַנּוּ אֶת נַפְשֹׁתֵיכֶם וְכָל מְלָאכָה לֹא תַעֲשׂוּ אֶזְרָח וְהַגֵּר הַגָּר בְּתוֹכְכֶם: ויקרא טז כט
12. וְאָכַלְתָּ לִפְנֵי יְיָ אֱלֹהֶיךָ בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר לְשַׁכֵּן שְׁמוֹ שָׁם מַעְשַׂר דְּגָנְךָ תִּירֹשְׁךָ וְיִצְהָרֶךָ וּבְכֹרֹת בְּקָרְךָ וְצֹאנֶךָ לְמַעַן תִּלְמַד לְיִרְאָה אֶת יְיָ אֱלֹהֶיךָ כָּל הַיָּמִים: דברים יד כג
13. וְנָתַתָּה הַכֶּסֶף בְּכֹל אֲשֶׁר תְּאַוֶּה נַפְשְׁךָ בַּבָּקָר וּבַצֹּאן וּבַיַּיִן וּבַשֵּׁכָר וּבְכֹל אֲשֶׁר תִּשְׁאָלְךָ נַפְשֶׁךָ וְאָכַלְתָּ שָׁם לִפְנֵי יְיָ אֱלֹהֶיךָ וְשָׂמַחְתָּ אַתָּה וּבֵיתֶךָ: דברים יד כו